

Состра

Вторник, 5 Януари 2021

Наименование:

Состра

Местоположение: С. Ломец, община Троян

Точно място на което се намира: На 15 км. северозападно от Троян

Какъв е паметника: /паметник, монумент, костница, военно гробища и др./: Кастел, крайпътен комплекс. От втората половина на I до края на V век

Размери, описание: -

От какъв материал е направен: -

Проектант и изпълнител: -

Дата на откриване /от кого/: -

Каква сума е изразходвана за построяването: -

Чия собственост е паметника и земята на която е построен /държавна, общинска, частна/: -

Какво събитие увековечава /война, битка, виден пълководец, герои от войните/: -

Кога се чества паметника и с какво мероприятие: -

Надписи на паметника: -

Состра е добре запазен крайпътен комплекс, разположен на един от най-важните военни пътища в римските провинции на Балканския полуостров – пътя "Ескус – Филипополис". Тя е шестата пътна станция, разположена по протежението на античния път, който, преминавайки през планината Хемус, свързва провинция Долна Мизия с Тракия. По трасето му са изградени пътни станции, селища, укрепления и наблюдателници. В тях са разполагани военни части, имащи охранителна функция. Станцията отстои на 13 мили южно от Мелта (Melta – вероятно северно от Ловеч) и на 10 мили северно от станция Ад Радицес (Ad Radices – м. Попина лъка – източно от с. Бели Осъм, Троянско).

Состра се намира в долината на р. Осъм, край село Ломец, на 12 км северно от Троян и на 28 км южно от Ловеч. Развива се на площ от 4 кв. км в периода II–V век като укрепен лагер (крепост), цивилни селища, сгради, некрополи.

Крепостта е базов лагер на помощна пехотна част – кохорта, наброявала от 500 до 1000 войници. Изградена е върху руините на тракийско селище, което в Предримската епоха (I хил. пр. Хр.) е населявано от тракийското племе кробизи.

Името на римската крайпътна станция Состра (Sostra) най-рано е отбелязано върху т. нар. "Певтингерова карта" (Tabula Peutingeriana) от края на IV век, на която са нанесени римските пътища в късната Римска империя.

Состра преминава през няколко етапа на развитие.

- Първият период е свързан с дейността на II Матиакска кохорта (cohors II Mattiacorum), която изгражда първата крепостна стена в средата на II век. Тя просъществува до средата на III век, когато е разрушена от готите.
- Вторият период започва след готските нашествия от края на III век по времето на император Галиен (254 г.). Крепостта е възстановена и е изградена по-голяма и стабилна стена. В края на IV век Состра окончателно е превзета от готите, като строителството продължава през следващите три десетилетия.
- Последният период от развитието на кастела започва след овладяване на кризата в империята при император Теодосий I и завършва в края на V век с пълното унищожение на кастела.

В периферията на римския лагер е изградено селище (vicus), което се развива във времето и прераства в малък град. Археологическите проучвания сочат, че в радиус от 4 км в долината на р. Осъм около кастела са разположени останките на няколко селища от периода III–IV век.

Praetorium Sostra

Станцията е била важен пункт за почивка на високопоставени лица, включително императорски особи и техните роднини, преминаващи по римския път от Ескус за Филипополис. От крайпътния комплекс са открити и проучени античен мавзолей, некропол, укрепен лагер (кастел), светилище на Тракийския конник, сгради от цивилното селище (викус). Изброените структури от комплекса маркират плътно застроена площ от 6 кв. км в долината на р. Осъм в землището на троянското село Ломец в мах. Ломешки ханчета в близост до водослива на р. Ломешка с р. Осъм.

Помещенията са били отоплявани от различни разновидности на т. нар. хипокаустна система, позволяваща топлият въздух на затопля както подовете на сградите, така и стените. Към тях е бил построен басейн за студена вода (фригидариум), запазен до естествена си височина от 1,20 м. Той разполага със седалки и пейки в ниши (екседри). Разкрита е и сложна система от зидани с тухли канали, по които е преминавала вода, пренасочена от близко разположената река Осъм. На дъното на

един от каналите са открити ценни предмети, сред които теракотена глава на бог Пан, костни игли, част от златен накит, множество монети.

Добре запазените постройките са добре датирани с изключително запазена монета на императрица Фаустина Млада, отсечена в град Филипополис. Тя е поставена от неизвестен майстор в бетона на пода на южно на басейна помещение с цел да се датира времето на строеж на комплекса – около 169 г.

Римската станция Состра е разположена на 12 км северно от град Троян и на 28 км южно от гр. Ловеч. Построена е в близост до водослива на р. Ладъна (Ломешка река). Притокът на р. Осъм е северна граница на комплекса. Луксозната част на станцията заема почти 1 дка площ и включва 12 помещения с различни функции. Тя е свързана с обслужването на римската държавна поща и високопоставени особи, преминаващи по пътя Ескус – Филипополис. Преториумите са важна част от укрепените легионни лагери в римската република и империя и представляват удобна къща или вила от типа на италиейските, в които резидира командващият офицер.

Монетният материал, както и фрагментираната керамика очертават нормалното функциониране на станцията докъм средата на III в.

Постройката е заемала площ приблизително 300 кв. м, като дългата страна е била ориентирана юг-север. В северният край на тази сграда се е намирало помещение, отоплявано с хипокауст, глинени тръби от които са намерени *in situ* при строителни работи в частни имоти в посочения район. През 2004 г. на това място са открити фрагменти от епиграфски паметник с латински букви. Съдейки по палеографските особености на надписа, можем да допуснем, че паметникът се датира във II век.

На юг сградата е завършвала с допълнителни стопански помещения, основи на които се откриват и до днес при изкопни работи в дворните места на съвременните сгради.